

HASAN
ALI
YÜCEL

KLASİKLER
DİZİSİ

LXXVII

DAVID RICARDO

IX

David Ricardo (1772-1823): A. Smith'le başlayıp Mill ile sona eren İngiliz Klasik Okulu'nun doruk noktasını oluşturduğu kabul edilir. Sermaye birikimi ve sermaye, teknolojik değişim, ekonomide büyüme, nüfus artışı, uluslararası ticaretin serbestleşmesinin etkileri, tüketiciler, döviz fiyatı, işçi ücretleri ve işsizlik gibi konuları ele alan Ricardo, yaşadığı dönemde ekonomik yapı ve politikaları gözlemleyip kuramını oluştururken, sorunların çözülmesi için gereken politikaları da önerdi. Siyasal İktisadın ve Vergilendirmenin İlkeleri'nde ekonomi bilimi ve politikanın bugün de uğraştığı konuları iki yüzyıl önce ele alan Ricardo, bu yapıyla Marx'tan J.S. Mill'e kadar farklı çizgide birçok düşünürü derinden etkilemiştir.

Arif Zeren (1978): İ.Ü. Rus Dili ve Edebiyatı Fakültesi'ni bitirdi. Aynı üniversitede İktisat Tarihi ve İktisat Bilim Dalı'nda yüksek lisansını tamamladı. Moskova Devlet Üniversitesi Slav Tarih ve İktisat Bilimi'nde araştırmacı olarak bulundu. Boğaziçi Üniversitesi Atatürk Enstitüsü'nde doktora çalışmasını sürdürüyor. İngilizce ve Rusça'dan sosyal bilim, tarih ve edebiyat çevirileri yapıyor.

SIYASAL İKTİSADIN VE
VERGİLENDİRMENİN
İLKELERİ

KDV dahil fiyatı
18 YTL

DAVID RICARDO

SİYASAL İKTİSADIN VE
VERGİLENDİRMEİNİN
İLKELERİ

HASAN ALİ YUCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN: BARIŞ ZEREN
SUNUŞ: PROF. DR. GÜLTEN KAZGAN

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

HASAN ALI YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

DAVID RICARDO
SİYASAL İKTİSADIN VE VERGİLENDİRMENİN İLKELERİ

ÖZGÜN ADI
ON THE PRINCIPLES OF POLITICAL ECONOMY AND TAXATION

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
BARIŞ ZEREN

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2008

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

REDAKSİYON
BAŞAK ERGÜDER

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

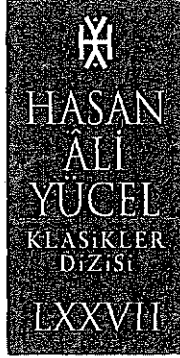
I. BASKI MART 2008, İSTANBUL

ISBN 978-9944-88-305-4 (CİLTLİ)
ISBN 978-9944-88-304-7 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
ALTAN BASIM SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
(0212) 629 03 74
YÜZYIL MAH., MATBAACILAR SİT., 222/A,
BAĞCILAR, İSTANBUL

CİLT
DERYA MÜCELLİT LTD.
(0212) 501 02 72

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, NO: 144/4 BEYOĞLU 34430 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

DAVID RICARDO
SİYASAL İKTİSADIN VE
VERGİLENDİRMENİN İLKELERİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
BARIŞ ZEREN

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

fiyatı artacak, yünülerinki ise düşecektir; dolayısıyla, ipekli imalatçısının kârları genel ve alışılmış kâr oranlarının üstüne çıkacak, yünlü imalatçısınınki ise altına inecektir. Yalnızca kârlar değil, çalışanların ücretleri de bu gelişmelerden etkilenir. İpeklilere olan talebin yükselmesi, çok geçmeden sermaye ile emeğin yünlü imalatından ipekli imalatına aktarılmasına yol açacaktır; ipekliler ile yünülerin piyasa fiyatları yeniden doğal fiyatlarına yaklaştığında, söz konusu malların imalatçıları da olağan kârlarını alır hale geleceklerdir.

Öyleyse, malların piyasa fiyatının, sürekli olarak doğal fiyatın çok üstünde ya da altında seyretmesini önleyen şey, her kapitalistin içinde olan o hevestir; sahip olduğu mali kaynağı daha az kârlı bir işkolundan daha kârlısına aktarma hevesidir. İşte bu rekabet, değişim değerini öyle bir düzeyde tutar ki, tüm mesleklerde, malların üretilmesi için gerekmiş emeğin ücretleri düşüldükten, kullanılmış sermayeye ilk verimlilik düzeyini kazandırmak için gereken tüm harcama yapıldıktan sonra geriye kalan değer ya da fazla, kullanılan sermaye değerine orantılı kalır.

Milletlerin Zenginliği kitabının yedinci bölümünde bu sorun son derece ustalıkla ele alınmıştır. Artık şunların farkındayız: Sermayenin özgül kullanımları sırasında, malların fiyatlarında, bu arada emeğin ücretlerinde, mal mevcudunun kârlarında, türlü rastlantısal nedenlerle geçici etkiler ortaya çıkar; bunlar, toplumun tüm katmanlarında aynı biçimde işlediğinden, mal fiyatlarının, ücretlerin, kârların genel düzeyini etkilemez; bunu bildiğimiz için, doğal fiyatları, doğal ücretleri ve doğal kârları düzenleyen yasaları, bu rastlantısal nedenlerden bağımsız olayları ele alırken, böyle etkileri tümüyle incelememiz dışında bırakabiliyoruz. Öyleyse, malların değişim değerinden ya da bir malın sağladığı satın alma gücünden söz ederken, her zaman o malın geçici ya da rastlantısal bir nedenle dağıtılmamış haldeki satın alma gücünü, onun doğal fiyatını kastedeceğim.

Bölüm V

Ücretler Üzerine

Emek de satın alınan ve satılan, miktarı azalan ya da artan diğer tüm eşya gibi bir doğal fiyata bir de piyasa fiyatına sahiptir. Emegın doğal fiyatı, emekçilerin soylarını bir artıma ya da azalma olmaksızın korumaları ve sürdürmeleri için gerekli fiyattır.

Emekçilerin sayısını koruyabilmek için gereken güç, emekçinin kendisini ve ailesini geçindirebilme gücü, onun ücret olarak aldığı paranın miktarına değil, o parayla satın alabileceği besin, zorunlu tüketim maddesi ve alıştığı rahatlık düzeyini karşılayacak eşya miktarına bağlıdır. Bu yüzden, emegın doğal fiyatı, emekçinin kendisini ve ailesini geçindirmesi için gereken besin, ihtiyaç maddesi ve keyif eşyası fiyatı tarafından belirlenir. Besin ve temel ihtiyaç maddelerinin fiyatı yükselirse emegın doğal fiyatı da yükselir, düşerse emegın doğal fiyatı da düşer.

Toplum ilerledikçe emegın doğal fiyatı da yükselme eğilimi göstermiştir, çünkü söz konusu doğal fiyatı belirleyen ana mallardan biri, üretilmesi giderek zorlaştığı için pahalalmaktadır. Bununla birlikte, tarımdaki iyileşmeler, yeni piyasaların keşfi ve bu piyasalardan temel besin ürünlerinin ithali, temel tüketim maddelerinin fiyatının yükselmesi eğilimine

geçici bir karşı güç oluşturmakta, hatta bunların doğal fiyatının düşmesine bile neden olabilmektedir; dolayısıyla aynı nedenler, emeğin doğal fiyatı üzerinde de aynı etkileri gösterecektir.

Ham mahsul ve emek dışında tüm malların doğal fiyatları, zenginliğin ve nüfusun artmasıyla birlikte düşme eğilimine girerler; gerçi üretildikleri hammaddenin doğal fiyatı arttığından bu malların gerçek değerleri de yükselmiştir, ama makinelerdeki yenilikler, işbölümünün gelişmesi, üreticilerin bilimde ve sanatlarda becerilerinin artması, bu yükseliş karşısında dengeleyici bir güç oluşturur.

Emeğin piyasa fiyatı, ona gerçekte ödenen fiyattır ve arzın talebe oranını düzenleyen doğal işleyişle belirlenir; emek kıt olduğunda pahalı, bol olduğunda ucuzdur. Emeğin piyasa fiyatı doğal fiyatından ne kadar sapsa sapsın, diğer mallarda olduğu gibi, o da doğal fiyatla buluşma eğilimi içindedir.

Emeğin piyasa fiyatı doğal fiyatını aştığında, emekçinin yaşam koşulları zenginleşir ve bu durum emekçiyi mutlu eder; ne de olsa, artık daha büyük oranda tüketim maddesine ve keyif eşyasına, dolayısıyla daha sağlıklı ve büyük bir aile yetiştirme gücüne sahiptir. Bununla birlikte, yüksek ücretlerin itkisiyle nüfus çoğaldığında, emekçi sayısının artmasıyla ücret gene doğal fiyatına döner, hatta bazen bir tepki olarak, onun da altına düşer.

Emeğin piyasa fiyatı doğal fiyatının altına düştüğünde, emekçilerin yaşam koşulları sefalete varabilir: Alışkanlıkların vazgeçilmez kıldığı tüm o keyif eşyası, yoksullaşan emekçinin yaşamından çıkıp gider. İşte bu sıkıntılarla birlikte, emekçilerin sayısı azalınca ve emeğe talep yükselince emeğin piyasa fiyatı, doğal fiyat düzeyine yükselecek ve emekçi de ücretlerin doğal düzeyiyle edinilebilecek mütevazı tüketim mallarına sahip olabilecektir.

Ücretlerin doğal düzeyleriyle buluşma eğilimine karşın, gelişmekte olan bir toplumda piyasa fiyatının düzeyi, belir-

siz bir süre için doğal fiyatın üzerinde seyredebilir: Artan sermayenin uyandırdığı yeni emek talep etme güdüsü doyurulur doyurulmaz, sermaye artışlarının devam etmesi de aynı etkiyi doğurabilir. Dolayısıyla sermaye, tedrici ve sürekli biçimde artış gösterdikçe, emeğe olan talep, nüfus artışı için sürekli bir itki doğurabilir.

Sermaye, bir ülkenin zenginliğinin üretimde kullanılan kısımındır ve emeğe işlerlik kazandırmada gerekli besin, giysi, hammadde, makine vb.den oluşur.

Sermayenin değeri arttığı sırada miktarı da artabilir. Bir ülkede eskisinden daha fazla besin ya da giysi üretmek için daha fazla miktarda emeğe gerek duyulan bir zamanda, bu üretimler için ek sermaye yatırılabilir; böyle bir durumda ise sermayenin yalnızca miktarı değil, değeri de yükselecektir.

Ama değerinin artmadığı, hatta aslında düşüşte olduğu zaman da sermaye miktarı artabilir; bir ülkede besin ve giysi üretimi artıyordu, ama bu artış makinelerin, emek miktarında herhangi bir artışa ya da mutlak azalışa neden olmayacak biçimde çalışmasıyla sağlanıyordu. Bu durumda sermaye öğeleri öncekinden daha değerli hale gelmediği, hatta aslında daha değersizleştiği halde, sermaye miktarı artabilmektedir.

Birinci durumda, her zaman besin, giysi ve diğer temel tüketim maddelerinin fiyatına bağlı olan, emeğin doğal fiyatı yükselecek; ikincisinde ya sabit kalacak ya da düşecektir; ama her iki durumda da ücretlerin piyasa düzeyi yükselir, çünkü sermayedeki artışla orantılı olarak emeğe olan talepte de artış gerçekleşecektir; yapılacak işle orantılı olarak, onu yapacak kişilere talep de artacaktır.

Gene her iki durumda da emeğin piyasa fiyatı, doğal fiyatının üstüne çıkacak; her iki durumda da doğal fiyatıyla buluşma eğilimi içinde olmasına rağmen, birincisinde bu buluşma son derece hızlı biçimde gerçekleşecektir. Emekçinin durumu düzelecek, ama çok da fazla iyileşmeyecektir; çün-

kü besin ve diğer tüketim maddelerinin fiyatlarındaki yükseliş, artan ücretinin büyük bir parçasını yutacaktır; sonuç olarak, ufak bir emek arzı ya da nüfustaki önemsiz bir artış, emeğin piyasa fiyatını, o sırada yükselmiş doğal fiyatın düzeyine kısa sürede indirebilecektir.

İkinci durumda, emekçinin durumu çok büyük iyileşme gösterecektir; diğer malların fiyatlarındaki bir artışla gölge-lenmeyen, hatta belki de kendisinin ve ailesinin tükettiği malların fiyatlarındaki düşüğe eşlik eden bir ücret artışının tadını çıkaracaktır; nüfus çok büyük bir artış göstermedikçe, emeğin piyasa fiyatı o sırada düşmüş doğal fiyat düzeyine in-meyecektir.

Öyleyse, toplumdaki her iyileşme, toplumun sermaye-sindeki her artış, emeğin piyasa fiyatının yükselmesini de beraberinde getirir; ama söz konusu yükselişin kalıcılığı, emeğin doğal fiyatının da yükselip yükselmediğine bağlı olarak değişecektir; bu da, gene ücretin harcandığı temel tüketim maddelerinin doğal fiyatında bir yükselme olup ol-madığına bağlıdır.

Emeğin, besin ve ihtiyaç maddeleriyle hesaplanan doğal fiyatının sürekli sabit kaldığı sanılmamalıdır. Bu fiyat, aynı ülkede farklı zamanlar arasında değişikliğe uğrayabilir, özellikle farklı ülkeler arasında çok büyük farklılıklar gösterir.¹⁴ Bu fiyat temelde insanların alışkanlıklarına ve göreneklerine bağlıdır. Bir İngiliz emekçi, patatesten başka yiye-

14 "Bir ülkede vazgeçilmez gereksinimleri ifade eden barmak ile giysi, bir başka ülkede hiç de gerekli görülmebilir; Hindistan'daki bir emekçi, doğal ücreti olarak bir parça örtü alıyor olmasına rağmen mükemmel bir zindelle çalışmasına sürdürebilir; kuşkusuz, böyle bir ücret Rusya'daki bir emekçiyi donmaktan korumaya yetmeyecektir. Aynı iklime sahip ülkelerde bile farklı yaşam alışkanlıkları emeğin doğal ücretlerinde en az doğal etkenlerin doğurduğu kadar belirgin farklılıklara vesile olur." s. 68. *An Essay on the External Corn Trade / Yurtdışı Zahire Ticareti Üzerine Bir Deneme*, R. Torrens, Esq.

Bu konu Albay Torrens tarafından çok büyük ustalıkla açıklanmıştır.

cek almasına, çalı çırpıdan yapılmış bir kulübe dışında bir yerde yaşamasına yetmeyen bir ücreti, doğal düzeyin altında sayacaktır; ama bunlar “insan yaşamının ucuz olduğu” yerlerdeki emekçilerce asgari doğal taleplerini karşılamaya yeterli görünecek ve emekçinin istekleri kolaylıkla karşılanabilecektir. İngiltere’deki bir kulübede bugün birer eğlence ve keyif aracı olan bazı nesnelere, geçmiş dönemlerde lüks olarak görülüyordu.

Toplum ilerledikçe mamul malların fiyatlarının düşmesi, ham mahsul fiyatlarının yükselmesi, uzun vadede görece değerlerde öyle bir orantısızlık yaratır ki, zengin ülkelerde bir emekçi, besininin çok azından fedakârlık ederek tüm isteklerini rahatlıkla karşılar hale gelebilir.

Paranın değerindeki değişiklikler kaçınılmaz olarak parasal ücretleri de etkiler, ama parayı hep aynı değerde kabul ettiğimizden, böyle değişiklikler burada bizi hiç ilgilendirmiyor; onun dışında, ücretler iki nedenden dolayı yükselir ya da düşer:

Birincisi, emek arzı ve talebi

İkincisi, ücretlerin harcandığı malların fiyatı.

Sermayenin ya da emeği çalıştıran araçların birikimi toplumun farklı aşamalarında hızlı ya da yavaş gerçekleşebilir, ama her zaman emeğin üretme gücüne bağlıdır. Bereketli topraklar bol olduğunda, emeğin üretme gücü de fazladır; böyle dönemlerde birikim öyle hızlı ilerler ki, emek arzı sermayenin birikim hızına yetişemez.

Hesaplamalara göre, elverişli koşullarda bir ülkenin nüfusu yirmi beş yılda ikiye katlanabilmektedir; ama aynı elverişli koşullarda sermaye çok daha kısa bir zaman içinde ikiye katlanabilir. Böyle bir durumda, tüm bu süreç boyunca ücretler artma eğilimindedir çünkü emeğe olan talep hâlâ emek arzından daha hızlı artmaktadır.

Yeni yerleşime açılan yerlerde, en ilerlemiş ülkelerdeki ustalık ve bilgi düzeyi kullanıldığında, sermayenin insanlık ta-

rihinde görülebilecek en yüksek hızla artması olasıdır; burada emekçi açığı daha kalabalık ülkelerden emekçi gelmesiyle kapatılamazsa, bu eğilim emeğin fiyatını çok yükseklerle çıkarabilir. Bu tür ülkelerde nüfus çoğaldıkça ve daha kötü nitelikte topraklar ekime açıldıkça, sermayenin artış hızı yavaşlar; çünkü mevcut nüfusu doyurduktan sonra kalan fazla ürün miktarı, her zaman, üretimin kolaylaşmasıyla, yani üretimde yer alan kişilerin sayısının azalmasıyla doğru orantılıdır. Öyleyse, en elverişli koşullar altında üretme gücü nüfustan daha büyükse de, bu durum uzun süre böyle sürmeyecektir; çünkü toprağın niteliği sınırlı, niceliği farklıdır; toprak üzerinde uygulanan sermaye parçasındaki her artışla birlikte üretkenlik azalacak, ama nüfusun artış gücü aynı düzeyde seyredecektir.

Bereketli toprakların bol olduğu, ama sakinlerinin bilgisizlikleri, tembellikleri ya da yabaniilikleri yüzünden kıtlığın, açlığın tüm kötülüklerine maruz kaldıkları yerlere ve nüfusun geçim araçları üzerinde baskı oluşturduğu ülkelere önerilecek çare, çok eskiden kurulmuş ülkelere önerilenden farklı olmalıdır; ne de olsa bu kadim ülkeler, ham mahsul arzının azalmasından dolayı, kalabalık nüfusun getirdiği kötülüklerden muzdariptir. Birinci vakada kötülük, kötü hükümetten, mülkiyetin güvence altında olmamasından, toplumun her kesiminde eğitim eksikliğinden kaynaklanır. Bu insanların mutluluğu yakalamaları için yalnızca daha iyi yönetilmeye ve eğitime gereksinimleri vardır, çünkü sermaye artışı, kaçınılmaz olarak nüfus artışının ötesine geçer. Nüfustaki hiçbir artış fazla büyük olamaz, çünkü üretici güçlerin artışı her zaman ondan daha büyüktür. Öbür vakada ise nüfus, geçimine ayrılmış ödeneklerden daha hızlı artmaktadır. Çalışkanlığın artırılmasına yönelik çabalar nüfus artış oranında bir azalmayla el ele gitmiyorsa, yalnızca olumsuz koşulların büyümesine yol açacaktır; çünkü üretim, nüfusla baş edememektedir.

Nüfusun, geçim araçları üzerinde baskı oluşturmaması söz konusuysa, son çareler, ya nüfusun azaltılması ya da sermayenin çok daha hızlı biçimde birikebilmesidir. Tüm bereketli toprakları çoktandır ekime açılmış olan zengin ülkelerde, ikinci çare ne uygulanabilir ne de arzulanır, çünkü bu yolda ısrarcı çabalar, tüm sınıfların eşit derecede yoksullaşmasına neden olacaktır. Ama henüz kullanılmayan bol miktarda üretim aracına sahip yoksul ülkelerde, söz konusu çare kötülükleri gidermenin yegâne güvenli ve etkili yoludur; özellikle de her sınıftan insanın koşullarını iyileştirme etkisi doğuracağından, bu böyledir.

İnsanlığı düşünenler, tüm ülkelerde emekçi sınıfların bir beğeni ve keyif düzeyine sahip olmasından ve emekçilerin bu düzeyi tutturma yolundaki her çabalarının eldeki tüm yasal süreçlerle teşvik edilmesinden başka bir şey istemezler. Nüfusun aşırı kalabalıklaşması karşısında bundan daha iyi bir güvence olamaz. Emekçi sınıfların en az beklentiye sahip olduğu, en ucuz besinlerle yetindiği ülkelerde, halk en büyük talihsizliklere ve sefalete açık biçimde yaşar. Yıkımdan kaçabileceği yer yoktur; güvenceyi daha kıt kanaat geçineceği bir düzeye çekilmekte de arayamaz, çünkü insanlar zaten dibe vurmuş olduklarından, daha aşağı düzeye düşemezler. Geçimlerinin başat maddelerinden yoksun kaldıklarında, belki yerine başka birkaç şey bulup idare edebilirler; ama yoksunluk, açlığın tüm kötülüklerini de yanına almış, hazırda beklemektedir.

Salt arz ve talebin belirleyiciliğiyle sınırlı bakıldığında, toplumun doğal gelişimi içinde emek ücretlerinin düşme eğilimi taşıdığı görülebilir; çünkü emekçi arzı eskisiyle aynı oranda artmayı sürdürürken, emekçiye talep daha yavaş bir hızda artmaktadır. Örneğin yılda yüzde 2'lik bir sermaye artışı oranıyla düzenlenen ücretler, sermaye yüzde 1½ oranında bir birikim sağlar olduğunda, düşüşe uğrayacaktır. Sermaye yalnızca yüzde 1 ya da ½ oranında artmaya başlarsa, ücretler daha da inecektir. Bu durum, sermaye bir düzeyde sabit-

lenene, böylece ücretleri de sabitleyene ve gerçek nüfusu beslemeye yeterli düzeye gelene dek böyle sürecektir. Söylemek istediğim şudur: Yalnızca arz ve taleple belirleniyor olsalardı, ücretler bu koşullarda düşerdi; bununla birlikte, şunu akıldan çıkarmamalıyız: Ücretler aynı zamanda harcadıkları malların fiyatlarınca da düzenlenmektedir.

Nüfus arttıkça tüketim maddelerinin fiyatları da onunla tutarlı biçimde yükselecektir, çünkü bu maddeleri üretmek için daha fazla emeğe gereksinim olacaktır. Demek, ücretlilerin satın aldığı tüm malların fiyatları yükseliyorken para cinsinden ücretler düşseydi, emekçi çifte etki altında olur ve çok geçmeden asgari yaşam koşullarından yoksun kalırdı. Bu yüzden, emeğin para cinsinden ücreti düşmez, yükselir; ama bu yükseliş, emekçinin fiyat artışı öncesindeki kadar keyif eşyası ve tüketim maddesi almasına elvermeyecek ölçüde olur. Emekçinin yıllık ücreti 24£, ya da quarter başına 4£'tan altı quarter zahire ise, zahirenin quarter'ı 5£'a çıktığında, muhtemelen yalnızca beş quarter'lık zahire alabilecektir. Ama beş quarter'ın fiyatı da 25£ olmuştur; bu yüzden parasal ücretine belli bir ek alacaktır, ama bu ek daha önce ailesiyle tükettiği zahire ve diğer mal miktarını sağlamaya yetmeyecektir.

Öyleyse emekçi gerçekten de daha kötü bir ücret alıyor olsa da, ücretlerdeki bu yükseliş, zorunlu olarak imalatçının kârlarında azalmayı beraberinde getirecektir, çünkü mallarının daha yüksek fiyattan satılması söz konusu olmadığı gibi, üretilmeleri için yapılan harcamalar da artacaktır. Bununla birlikte bu durum, kârları düzenleyen ilkeleri incelediğimiz bölümde ele alınacaktır.

Sonuç olarak, şunu görebiliyoruz: Rantı yükselten nedenlerin aynuları, yani belli emek miktarıyla aynı ek besini sağlamanın giderek güçleşmesi, ücretleri de yükseltecektir; bu yüzden de paranın değeri değişmez kabul edildiğinde, zenginlik ve nüfus arttıkça, hem rant hem de ücret yükselme eğiliminde olacaktır.

Ama rantın yükselmesiyle ücretlerin yükselmesi arasında şöyle bir temel fark vardır. Rantın parasal değerinde bir artışa, mahsulden alınan payda da artış eşlik eder; toprak sahibinin aldığı rant yalnızca parasal olarak artmakla kalmaz, zahire miktarı bakımından da artar; elinde daha fazla zahire olacaktır ve bu zahirenin her birimi, değeri yükselmemiş diğer tüm mallardan daha büyük bir miktar karşılığında değişilebilecektir. Emekçinin yazgısı ise bu kadar mutluluk verici değildir; para cinsinden ücreti artacaktır, bu doğru; ama zahire cinsinden ücreti azalacaktır; yalnızca zahire karşısındaki durumu değil, genel olarak maddi durumu da bundan zarar görecektir; ücretlerin piyasa düzeyini doğal düzeylerinin üzerinde tutmanın daha zorlaştığını hissedecektir. Zahire fiyatı yüzde 10 artarken ücretler her zaman yüzde 10'dan daha düşük düzeyde artacaktır, ama öte yandan rantta, yüzde 10'dan daha yüksek artış yaşanacaktır; emekçinin genel durumu kötüleşirken, toprak sahibindeki sürekli iyileşecektir.

Buğday quarter başına 4£ iken, emekçinin yıllık ücretinin 24£ olduğunu ya da 6 quarter buğday ettiğini varsayalım; ayrıca emekçi, bu ücretinin yarısını buğdaya, diğer yarısını, 12£'u da başka eşyaya harcıyor olsun. Elde edeceği şudur:

quarter başına
buğday fiyatı

4£ 4s 8d	iken	24£ 14s	ya da	5,83	quarter buğday
4£ 10s	iken	25£ 10s	ya da	5,66	quarter buğday
4£ 16s	iken	26£ 8s	ya da	5,50	quarter buğday
5£ 2s 10d	iken	27£ 8s 6d	ya da	5,33	quarter buğday

Emekçi bu ücretlerle gene de iyi bir yaşam sürebilir, ama asla eskisi kadar iyi olmayacaktır, çünkü üç quarter zahire için harcama dağılımı şöyle olacaktır:

Quarter'ı 4£ zahireye	12£
Diğer eşyaya	12£
	<u>24£</u>

Buğday fiyatı 4£ 4s 8d olduğunda,
kendisinin ve ailesinin tükettiği
üç quarter'ın bedeli 12£ 14s |

ve fiyatı değişmediğinden,
diğer eşyanın bedeli 12£ || | 24£ 14s |

Fiyat quarter başına 4£ 10s'ye çıktığında,
üç quarter buğdayın bedeli 13£ 10s |

Diğer eşyanın bedeli 12£ || | 25£ 10s |

Fiyat quarter başına 4£ 16s iken,
üç quarter buğdayın bedeli 14£ 8s |

Diğer eşyanın bedeli 12£ || | 26£ 8s |

Fiyat quarter başına 5£ 2s 10d iken,
üç quarter buğdayın bedeli 15£ 8s 6d |

Diğer eşyanın bedeli 12£ || | 27£ 8s 6d |

Zahirenin pahalandığı oranda, emekçinin zahire cinsinden ücreti de azalacak, ama para cinsinden ücreti her zaman yükselecektir; bu arada keyif eşyasına yapılan harcama, yukarıdaki varsayımda, hep aynı düzeyde seyrederek. Ama diğer malların fiyatı da, üretilmelerinde kullanılan hammaddenin fiyatı oranında yükseliş yaşarsa, emekçi bunların bazılarında daha fazla ödeme yapmak zorunda kalabilir. Her ne kadar çayı, çorabı, sabunu, mumları ve ev kirası pahalalanmayacaksa da; bifteği, peyniri, tereyağı, çamaşırın, ayakkabısı ve giysisi için daha fazla ödeyecektir; bu yüzden de ücretleri yukarıdaki gibi yükselse bile, durumu görece kötüleşir. Öte yandan, burada ücretlerin fiyatlara olan etkisini ele alırken, altının, ya da para yapımında kullanılan madenin, ücret deği-

şikliklerinin yaşandığı aynı ülkede üretildiğini varsaydığım, dolayısıyla çıkardığım sonuçların, olayların gerçek düzeniyle çok az örtüştüğü söylenebilir, ne de olsa aslında altın başka ülkelerde üretilen bir madendir. Bununla birlikte, altının yabancı üretimi olması, saptamanın doğruluğunu geçersiz kılmaz, çünkü yurtiçinde de elde edilse, ithalat yoluyla da sağlansa, etkileri eninde sonunda aynı olacaktır.

Ücretler yükselirse, genellikle bunu nedeni zenginlik ve sermaye artışının emeğe yeni bir talep yaratmış olmasıdır; bu da, şaşmaz biçimde, mal üretiminde artışı beraberinde getirir. Bu ek malları eskisiyle aynı fiyattan dolaşıma sokabilmek için daha fazla para gerekir; başka deyişle, paranın yapımında kullanılan ve yalnızca ithalatla elde edilebilen o yabancı maldan daha fazlasına ihtiyaç olur. Ne zaman bir mala daha bol miktarda gereksinme duyulsa, o malın görelî değeri, kendisini satın almakta kullanılan mallar karşısında yükselir.

Daha fazla şapka isteniyorsa, şapkanın fiyatı yükselecek ve ona daha fazla altın verilecektir. Daha fazla altına gereksinme olduğunda da, altının fiyatı yükselecek, şapkanın fiyatı düşecektir, çünkü aynı miktarda altını almak için eskisinden daha büyük miktarda şapka ya da başka eşya gerekli olacaktır. Ama varsayılan durumda, ücretler arttığı için mal fiyatlarının da arttığını söylemek, apaçık bir çelişkiyi kabul etmek demektir; çünkü ilk önce, talep sonucunda altının görelî değerinde yükselme olacağını, ardından da, fiyatların yükselmesi nedeniyle de altının görelî değerinin düşeceğini söylüyoruz; birbirleriyle bağdaşmaz iki etkiden söz ediyoruz. Malların fiyatlarının yükseldiğini söylemek, paranın görelî değerinin düştüğünü söylemekle aynı şeydir; çünkü altının görelî değeri, mallar aracılığıyla hesaplanır. Öyleyse tüm malların fiyatı yükselirse, bu pahalı malları almak için yurtdışından altın gelemmez; tersine, ülkedeki pahalı mallarla karşılaştırıldığında daha ucuz olan dış âlem mallarını satın almak ve böylece daha elverişli biçimde kullanılmak üzere, altın ülkeden çıkar. Demek, şu ortaya çıkıyor ki, ücretlerin yükselme-

si, mal fiyatlarını yükseltmez; paranın yapıldığı madenin ül-
ke içinde mi dışında mı üretildiğinin burada bir önemi yok-
tur. Mevcut para miktarı artmadığı sürece, tüm malların fi-
yatları aynı anda yükselmez. Gösterdiğimiz üzere, bu artış
da söz konusu durumda ne yurtiçinden, ne de yurtdışından
sağlanabilir. Yurtdışından fazladan bir miktar altın ithal ede-
bilmek için, ülkedeki malların pahalı değil, ucuz olması ge-
reker. Altın ithal edilmesi ile o altınla alınan tüm yerli malla-
rın fiyatlarında artış yaşanması, kesinlikle birbiriyle bağdaş-
maz etkilerdir. Kâğıt paranın yaygın kullanımı da bu sorunu
değiştirmez, çünkü kâğıt para da altının fiyatına uyumludur,
ya da uyumlu olmalıdır; bu yüzden onun değeri de madenin
değerini değiştiren etkilere bağlıdır.

Öyleyse bunlar, ücretleri düzenleyen, her toplumun en
geniş kesiminin mutluluğunu belirleyen kurallardır. Diğer
tüm sözleşmelerde olduğu gibi, ücretler de piyasanın adil ve
serbest rekabetine bırakılmalıdır ve asla yasamanın müdahale-
leriyle denetlenmemelidir.

Yoksul yasalarının net ve doğrudan etkisi, yukarıdaki
apaçık ilkelerle tam zıtlık içindedir: Yasamanın pek iyi niyet-
le düşündüğü gibi yoksulların koşullarını düzeltmeye değil,
hem zenginin hem yoksulun koşullarını kötüleştirmeye eği-
limlidir; yoksulu zengin yapmak yerine, zengini yoksul hale
getirecek biçimde tasarlanmışlardır; bu yasalar yürürlükte
kaldığı sürece, yoksulları destekleyen ödeneklerin, ülkenin
tüm gelirini, ya da en azından, hiç ihmale gelmeyecek kamu
harcamalarını düşükten sonra devletin bize ayıracağı mik-
tarın büyük bölümünü yutana kadar derece derece artırılma-
sı, eşyanın tabiatı gereğidir.¹⁵

15 Bay Buchanan, alıntılıdığım aşağıdaki paragrafta geçici sefalet durumları-
nı kastediyorsa, onunla tümüyle hemfikirim: "Emekçiler için en büyük kö-
tülük, iş ya da besin kıtlığından ileri gelen yoksulluktur; onların rahatlığı
için tüm ülkelerde sayısız yasa çıkarılmıştır. Ama toplumun durumunda,
yasamanın gideremeyeceği sefaletler de vardır; dolayısıyla bu yasaların sı-
nırlarını bilmek yararlıdır, uygulanamaz şeyler için didinirken gerçekten
yapabileceğimiz iyilikleri gözden kaçırmamızı engeller." – Buchanan, s. 61.

Söz konusu yasaların yıkıcı eğilimi artık bir sır değildir, ne de olsa bu eğilim, Bay Malthus'un hünerli elleriyle iyice açığa çıkarılmıştır; yoksulların dostu olan herkes, bu yasaların kaldırılmasını şevkle istemelidir. Bununla birlikte, ne yazık ki, bu yasalar çok uzun bir süredir yerleşmiş durumdadır ve yoksulların alışkanlıkları da bu yasaların işleyişi doğrultusunda biçimlenmiştir; bu yüzden de bunları siyasal sistemimizden söküp atmak artık azami dikkatte ve ustalıkta bir yönetimi gerekli kılmaktadır. Yoksul yasalarının ilgasına sıracak bakanların hepsi şunda hemfikir: Çıkarılması son derece hatalı olmuş bu yasalardan yararlananlar üzerinde ağır bir baskı oluşturmamak için, yasaların kaldırılması da son derece ağır adımlarla gerçekleştirilmelidir.

Yoksulların rahatlığı ve mutluluğu, onlara önem vermemek sizin ya da yasamanın, yoksul sayısının artışı denetleme, erken ve tedbirsiz evliliklerini azaltma yolunda belli çabaları olmaksızın sürekli bir güvenceye kavuşturulamaz; bu tartışılmaz bir hakikattir. Yoksul yasalarının işleyiş mekanizması ise buna tümüyle terstir. Onlara tedbirli ve çalışkan olmaları için bir ücret de vererek, sayıca artmalarını sağlamış, tedbirsizliği kışkırtmıştır.¹⁶

Her dert çaresini de içerir. Yoksul yasalarının kapsamını tedricen daraltarak yoksula bağımsız olmanın değerini anlatarak, geçiminde düzenli ya da rastlantısal olarak gelecek sadakalara değil, kendi bileğine güvenmesi gerektiğini, bunla-

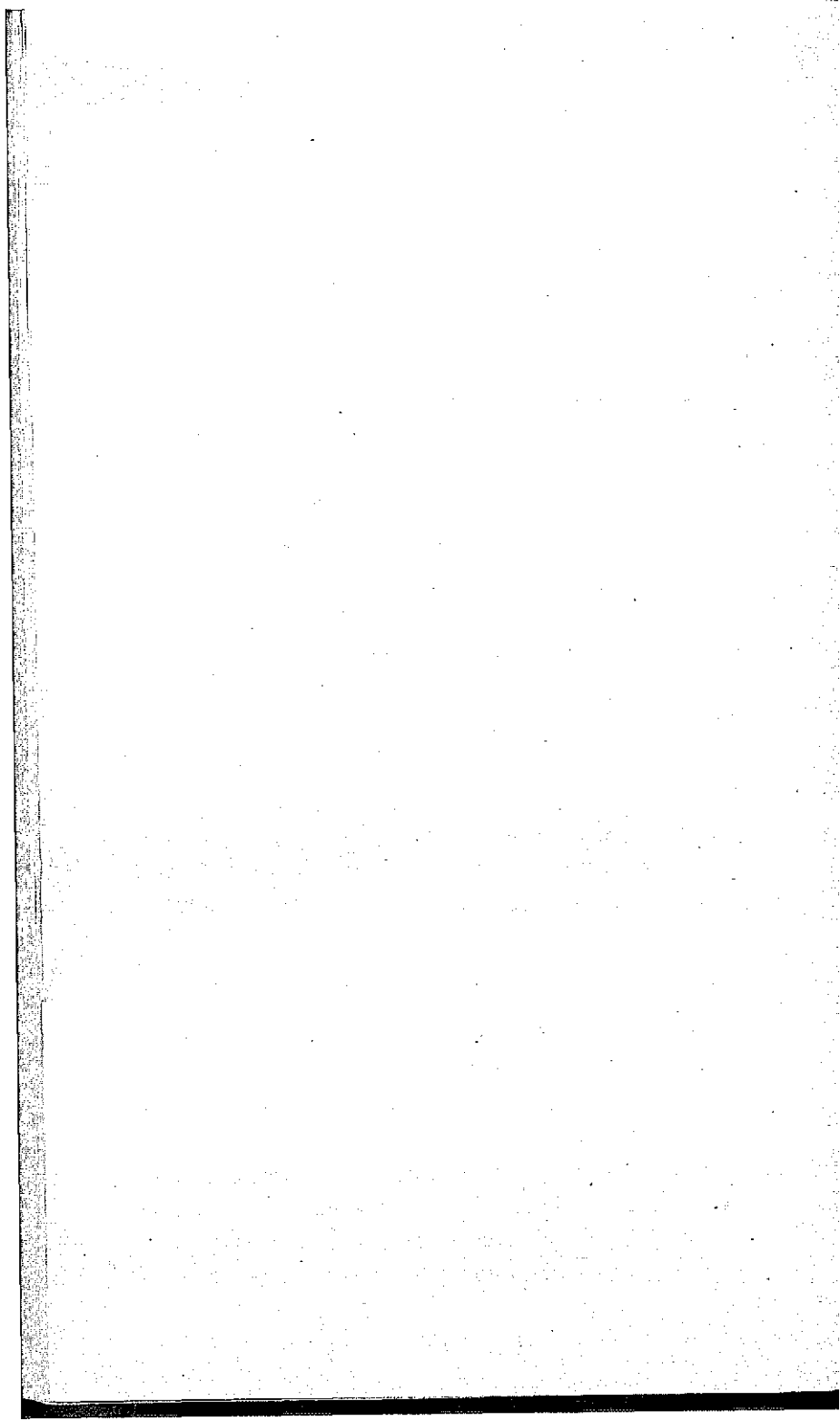
¹⁶ Avam Kamarası'nda 1796'dan beri bu konuda ortaya konan bilgi birikimi, ne mutlu ki hiç de az değildir; bu durum, yoksul yasaları kurulunun son raporu ile Bay Pitt'in aynı yıl dile getirdiği şu duyguları karşılaştırarak görülebilir: "Çok sayıda çocuğun söz konusu olduğu durumlarda yardımı, bir utanç ve rezalet değil, bir hak ve onur meselesi haline getirelim. Bu, kalabalık aileyi bir bela olmaktan çıkarır, bir nimet haline getirir; böylece emekleriyle kendilerine bakabilenler ile ülkesini birkaç çocukla süsledikten sonra onları geçindirmek için yardım talep edenler arasında düzgün bir ayrım çizgisi çekilebilir." -Hansard'ın *Parliamentary History / Parlamento Tarihi*, cilt xxxii, s. 710.

rın erdemli kişilerce tercih edilmemesi gereken boş beklentiler olduğunu ona öğreterek, adım adım daha sağlam ve sağlıklı bir duruma varabiliriz.

Eğer eninde sonunda yoksul yasalarının toptan kaldırılmasını sağlamayacaksa, bu yasaları düzeltme yolundaki tasarılar üzerine kafa yormaya bile değmez; söz konusu hedefe en güvenli ve en az şiddetli yoldan nasıl varılabileceğini gösteren kimse ise, hem yoksulların en iyi dostu olacak hem de insanlık davasına hizmet etmiş sayılacaktır. Buradaki olumsuzluklar, yoksulları destekleyen ödenekleri farklı bir yöntemle artırarak da azaltılamaz. Ödeneklerin artırılması ya da son dönemdeki bazı önerelerde olduğu gibi, ülkenin genelinde tek bir ödenek altında toplanması herhangi bir iyileşme getirmeyeceği gibi, kaçınmaya çalıştığımız gerilimleri daha da tehlikeli kılacaktır. Mevcut tahsilat ve uygulama tarzı, hiç değilse yıkıcı etkilerin hafifletilmesini sağlamıştır. Her mahalle kendi yoksullarını beslemek için ayrı bir ödenek oluşturmuştur. Dolayısıyla, tüm krallık ölçeğinde yoksul yardımlarının genel bir ödenek altında toplanmasına kıyasla, katkı oranlarını düşük tutmada çok daha yararlı ve uygulanabilir bir yol izlenmiştir. Yüzlerce mahallenin katıldığı bir sisteme göre, tek bir mahalle, tüm tasarrufları kendi yararına kullanacağından, katkıları tahsil ederken ve yardımları dağıtırken daha tutumlu olacaktır.

Ülkedeki tüm safi gelirin yoksul yasaları tarafından henüz emilmemiş olmasını da bu nedene bağlamalıyız; mevcut uygulanma biçimindeki titizlik sayesinde yasalar aşırı bunalıcı bir hal almamıştır. Teorinin bize gösterdiğine göre, eğer yardım isteyen her insan yasalar sayesinde istediğini alabilseydi, yaşamı yeteri kadar rahat kılacak oranda yardım elde edebilseydi, diğer tüm vergilerin toplamı bile, yoksul yardımları için tahsil edilenlerin yanında hafif kalırdı. Böyle yasaların servet ve gücü sefalet ve zayıflığa çevirme; emeği, geçimi

sağlama dışında bir amaç için sarf edilemez hale getirme; zihni sürekli olarak bedensel isteklerin nasıl karşılanacağıyla meşgul etme; nihayetinde de tüm dünyada her sınıfa yoksulluk ve basını yayma eğilimi taşıdığı gerçeği, yerçekimi ilkesinden daha az kesin değildir. Çok şükür, bu yasalar refahın arttığı bir dönemde yürürlüktedir; bugün emeğe ayrılan ödenekler düzenli biçimde artmakta ve doğal olarak nüfus artışı da tetiklenmektedir. Ama ilerlememiz yavaşlarsa ki, henüz bundan çok uzak olduğumuza inanıyorum, söz konusu yasaların yıkıcı doğası çok daha görünür ve tehlikeli hale gelecektir; o zaman da kaldırılmalarının önünde şimdikinden çok daha fazla engel bulunacaktır.

Bölüm VI

Kârlar Üzerine

Farklı işkollarındaki kârların birbirlerine oranlı olduklarına, ayrıca aynı derecede ve aynı yönde hep birlikte değişiklik gösterme eğiliminde olduklarına işaret ettik; bundan sonra geriye, kâr oranındaki kalıcı değişikliklerin ve bu yüzden de faiz oranlarında meydana gelen kalıcı değişmelerin nedenini açıklamak kalıyor.

Zahirenin üretilmesi için gereken emek miktarının, üretimde rant ödemeyen sermayeyle birlikte zahire fiyatını düzenlediğini görmüştük. Gene bildiğimiz üzere, tüm mamul malların fiyatı, üretilmeleri için gerekli emek miktarının artmasıyla ya da azalmasıyla orantılı olarak yükselir ya da düşer. Fiyatı belirleyen toprak parçasını eken çiftçi de, mal imal eden imalatçı da, rant uğruna ürünün herhangi bir kısmını feda etmeyecektir. Bunların mallarının toplam değeri yalnızca iki parçaya ayrılır: Biri mal mevcudunun kârlarını, diğeri emeğin ücretlerini oluşturur.

Zahire ile mamul malları hep aynı fiyattan¹⁷ satılıyor varsayarsak, ücretlerin düşüklüğü ya da yüksekliği oranın-

17. Okuyucunun şunu hatırla tutmasını isterim: Konuyu daha açık kılmak için, paranın değerini değişmez sayıyorum ve bu yüzden de fiyattaki her değişikliğin, malın değerindeki bir değişmeyi gösterdiğini peşinen kabul ediyorum.